

progo! — V Ljubljani torej stojimo pred dejstvom, da se v prihodnji sezoni sploh ne bo več slovensko igralo, mlado tržaško gledališče pa, ki se razvija šele iz diletantizma nam pa jemlje iz Ljubljane prve moči. Ne zavidamo tržaškemu gledališču te pridobitve, ker mu želimo napredka in izpopolnitve, konstatiramo pa to morali, da povdarimo svojo sramoto in malomarnost! Kriza, ki so jo izzvali kler, v slovenskem gledališkem vprašanju, nas kulturno ponižuje, ko nam stavlja v nevarnost obstoj kulturnega zavoda, podi iz Ljubljane toliko ljudi, da si iščejo kruha drugod, a se ne vrnejo nikdar več, kakor se jih ni vrnilo že toliko! Večina boljših moči je dobila svoje angažiranje že drugod, angažiran je že najboljši material opernega zbora za Zagreb; mi se pa pehamo še vedno brez vsakega pozitivnega cilja naokoli, ker je posameznikom več politika in oseba, nego pa kulturni pomen gledališča!

Kako skrbj kranjski deželni odbor za kmeta. V zadnjem zasedanju deželnega zbora so poslanci povdarjali kako veliko je v naši deželi pomankanje živinozdravnikov. To so navajali kot glaven vzrok za predlog, da se uvede na Vrhniki znani ponesrečeni tečaj za živinozdravnike mazače. Potreba po živinozdravnikih in pomankanje teh strokovnjakov se je tudi od nasprotnikov mazaške šole na Vrhniki priznavalo; vsaj je znano dejstvo, da kmetje po raznih občinah, že leta in leta zahtevajo od dežele deželnih živinozdravnikov, ki bi v posameznih sodnih okrožjih začel s izvajanjem živinozdravniške prakse. Zlasti se potegujejo za deželni živinozdravnik občine v ribniški dolini, kjer hočejo živinozdravnika s sedežem v Ribnici, in občine v brdskem okraju, kjer zahtevajo živinozdravnika s sedežem na Brdu. Pred tremi tedni pa sta na Dunaju absolvirala živinozdravniško študijo dva domačina ter takoj vložila prošnje na deželni odbor. Eden je prošil za mesto deželnega živinozdravnika v Ribnici, drugi pa za mesto na Brdu. Dosedaj je bila pri deželnem odboru praksa, da je vsak prošnik takoj lahko nastopil službo, čim je vložil prošnjo. Danes pa so že skoraj potekali trije tedni, a deželni odbor še dosedaj ni imenoval nobenega omenjenih živinozdravnikov, dasi ni zaimenovanjenobenih pametnih zadržkov in dasi je potreba po živinozdravnikih tako nujna. Za poslovanje kranjskega deželnega odbora je zavlačevanje imenovanj tembolj značilno ker so kolegi omenjenih živinozdravnikov, ki so istočasno prošili za deželne službe na Koroškem in Štajerskem, že zdavnaj v službah. Drugega odgovora na tako postopanje deželnega odbora omenjena živinozdravnika dati ne moreta kot **da gresta iz dežele.** S časom se bodo že tudi kmeti, ki prsegajo še na S. L. S. odprle oči in spoznali bodo kakšni prijatelji so ljudje, ki imajo danes v deželni hiši odločilno besedo. Poslanec Krek in Jaklič se bosta pri volitvah kazala kako vneta sta za kmetijski blagor, sedaj pa ne storita ničesar, da bi se v njihovih okrajih odpomoglo pomankanju živinozdravnikov in mirno trpita, da nemški grof Barbo v deželnem odboru na impertinenten način zavlačuje imenovanje živinozdravnikov. Zopet nov dokaz kako skrbi kranjski deželni odbor za kmeta!

† Vida Kočevar pl. Zachova. Iz Osjeka smo dobili poročilo, da je tam danes umrla članica ondotenega gledališča gospa Vida Kočevar pl. Zachova, rodom Ljubljanka. — Tako moramo zopet pisati nekrolog slovenski igralci, ki je živel in umrl v tujini. — Umrla je začela v zboru slovenske opere svojo gledališko kariero, kjer se je radi svojih igralskih in glasovnih zmognostih kmalu povzpela do manjših vlog v dramih in operi. Bila je med občinštvom splošno priljubljena, kar spričuje sledeči dogodek iz časa njenega delovanja na ljubljanskem odru. V Gaunodovi operi »Faust« ji je bila izročena uloga Siebela, a popoldne pred predstavo ji je bila vloga vzeta in izročena drugi pevki. Ko je ta nova pevka zvečer nastopila na odru, je občinstvo priredilo živahno manifestacijo v prilogi gdč. Kočevarjevi. Zadnja njena uloga, ki je nastopila v nji v Ljubljani je bila Germaine v operi Kornevilijski zvonovi. Iz Ljubljane je odšla v Osjek, kjer je bila angažirana kot subretna pevka. Tam se je poročila s tenoristom Janom pl. Zachom. Iz Osjeka je bila na to angažirana kot subreta na Savičovo opero v Belgradu, kjer je delovala v prvih operetnih ulogah dve leti, dokler se ni opustila opera. A dobila je takoj svoj

angažma zopet v Osjeku, kjer je sedaj končala svoje mlado življenje. Obola je že v Belgradu, kjer je dobila večmesečen dopust, zdravila se je v Opatiji, ko je malo okrevala, se je takoj podala zopet v gledališče. A slabela je vedno bolj in bolj, dokler je sušica ni položila na mrtvaški oder. Zapušča dete v starosti 3 let in soproga. Naj bo Slovenki zemlja v Slavoniji lahka!

Častne diplome. Iz krogov slovenskih umetnikov se nam poroča: V Ljubljani živi stalno veliko slovenskih umetnikov, ki so dokazali na raznih razstavah doma in v tujini svojo umetniško potenco. Dan na dan pa se čujejo pritožbe, da slovenski umetniki nimajo dela, da jih slovensko občinstvo v njih stremljenjih vse premalo podpira. Vzemimo le en slučaj: To ali ono društvo izvoli tega ali onega člana ali zasluznega moža častnim članom. In kak spomin naj izroči društvo svojemu članu, ako ne umetniško izdelano diplomu? Slovenci imamo umetnikov, ki so izdelali že nebroj dovršenih diplom umetniške vrednosti, originalnega zasnutja, dela ki imajo trajen pomen! — A še vedno se najdejo društva in korporacije, ki izročajo diplome v delo rokam, ki dokažejo s prvo črto svojo nesposobnost! Le nezanimanje in omalovaževanje slovenske umetnosti pripomore, da se zgode slučaj, ko se pokloni izvoljenemu častnemu članu tak nestvor, kakor je te dni razstavljen v neki javni izložbi. Kak užitik bo imel slavljenec, ko bo gledal to svojo »diplomo« in predstavljal lahko vsak sam, ki pogleda to delo! Gospoda, ali ni to naša velika sramota in samoobtožba?!

Hrvaški železničarji premeščenj iz Reke. Ravnatelj reškega kolodvora je poklical te dni k sebi vse železniške uslužbence hrvaške narodnosti in jim je izjavil, da so vsi premeščenj. V roku treh mesecev bodo morali zapustiti svoja mesta na Reki, v Delti in v Brajdici in oditi na Ogrsko na mesta onih madžarskih železničarjev, ki so poklicani na Reki. To najnovejšo nečuvno nasilstvo je vzbudilo med reškimi Hrvati velikansko ogorčenje. Nihče ne more najti vzroka, zakaj to tako nenadno in nepričakovano preganjanje hrvaških železničarjev, ki niso ničesar drugega zakrivali, kakor to, da so rojeni Hrvati. Madžari so pač mojstri v zatiranju manjših narodnosti.

Kongres bivših hrvaških saborskih poslancev v Ljubljani. Kakor poroča »Riečki novi list«, nameravajo bivši hrvaški saborski poslanci podvzeti energično akcijo, da ukrenejo nekaj proti sedanjemu madžarskemu režimu na Hrvaškem. V to svrhu hočejo sklicati sešatek vseh hrvaških, dalmatinskih, bosenskih in slovenskih poslancev v Ljubljani ali v Splitu. Na tem kongresu bi poslanci sestavili poseben manifest na hrvaški narod, posebno spomeniko na cesarja in manifest na vso Evropo. Predpriprave za to akcijo se prično že tekoči teden.

Grof Khuen kraljevski komisar na Ogrskem. V ogrskih opozicijskih krogih se z vso gotovostjo zatrjuje, da je grof Khuen-Hedervary predlagal cesarju, naj začasno suspendira ustavo na Ogrskem. Khuen mu je pri tej priliki baje izjavil, da se bo to izvršilo brez vsakega resnega odpora. Eden izmed voditeljev Justhove stranke se je o predstoječem vladnem komisaratu na Ogrskem izrazil sledeče: »Zadnji dogodki na Hrvaškem so samo nekaj resen opomin in migljaj Ogrom. Gotovo je, da tudi nam grozi kraljevski komisarjat. Od leta 1883, se ta odredba, na Hrvaškem kljub vsem zmešnjavam ni uporabila. Hrvaški komisarjat je samo navaden poskus, v resnici pa hoče Khuen nastaviti nož na vrat pravzaprav nam.

Rusi in slovanska vzajemnost. Iz Peterburga se poroča, da priredi tamošnje »Društvo slovanske vzajemnosti« velik protestni shod proti zatiranju Slovanov v avstro-ogrske monarhiji in — na Turškem! O tem shodu piše peterburški dnevnik »Svet«: Ta protestni shod se ne sme razlagati na ta način, kakor da se hoče ruski narod umešavati v notranje zadeve tujih držav! Nikomur v Rusiji bi ne prišlo na misel sklicati shoda, na katerem bi se protestiralo proti ti ali oni državni ustanovi, proti dualizmu, trilateralizmu, proti aneksiji Bosne in Hercegovine. To so notranje zadeve posameznih držav, kakor so naše notranje razmere holmsko in finsko vprašanje. Na protestnem shodu pa, ki ga sklicuje »društvo slovanske

vzajemnosti«, se bo protestiralo le proti oni brezpravnosti, ki so je deležni Slovani v Avstro-ogrski in v Turčiji vkljub obstoječim zakonom, ki jim zagotavljajo enakopravnost. Tako postopanje avstrijske vlade napram Slovanom v monarhiji je mogoče le zato, ker njih kliči in protesti niso našli nikakega odmeva med slovanskimi narodi onkraj meja monarhije. Ta protestni shod pa ima namen vzbuditi splošne simpatije ruskega naroda za slovanske brate, in opomniti rusko diplomacijo na njene slovanske naloge! — Značilno je pač, da se vrši ta shod v znamenju protesta proti Avstriji in pa — Turčiji.

Francosko - slovanska himna. Francoski skladatelj Eugene Cabanne je komponiral na tekst Pierre Vincenta francosko slovansko himno Hymne frano-slave.

»Dren«. V našem poročilu včeraj smo pomotoma izpustili med člani turistickega kluba »Dren« ime g. učitelja Ivana Kovača. On je bil tudi eden prvih, ki je šel na pomoč ponesrečenim dijakom. Toliko popravka k poročilu o nesreči na Stolu. G. Kovač je bil tudi toliko prijeten, da je dal našemu poročevalcu skico o kraju nesreče na Stolu, ki smo jo prinesli včeraj.

Zdravstveno stanje učitelja Kunauerja. Zdravstveno stanje vrliga rešitelja 7 dijakov na Stolu, g. Kunauerja ni tako trdno — kakor se domneva. Poleg splošne oslabelosti, ki je pri g. Kunauerju opaziti že na zunaj, je tudi živčevje v precej opasnem stanju. To slabost je g. Kunauer pričel opaziti šele sedaj. Vsed prevelikega napora so živci do skrajnosti izmučeni in oslabele. Saj pa ni čuda, ker le jeklenosti svojih živcev se ima zahvaliti, da mu živci niso omagali že med rešilno akcijo. Mi mu želimo, da postane njega telesno stanje čimprej popolnoma normalno.

Prvi hrošči. Letos so se pričeli že precej zgodaj prikazovati majnikovi hrošči. Imeli bomo namreč hroščovo leto in bode ta golazen napravila zopet mnogo škode.

Državni poslanec ponesrečil. Gornjeavstrijski državnozbornski poslanec Ivan Kreilmeyer je v soboto v Kirchbergu tako nesrečno padel, da se je na obeh nogah težko poškodoval. Zdravniki so izjavili, da so poškodbe zelo nevarne in da bo treba več mesecev, predno bo bolnik zopet okrevl.

Vlom v Krakovu. Neznani razbojnik so vlomili v blagajno podružnice dunajske spedijske tvrdke Leinkauf v Krakovu in ukradli iz blagajne 3000 K denarja.

Dvoboj. V soboto se je vršil v Budimpešti med generalnim ravnateljem ogrske hipotečne banke, državnozbornim poslancem baronom Madarasiem in veleposelnikom pl. Toszegyjem dvoboj s sabljami, pri katerem je bil Madarasy na desni rami nevarno ranjen. Vzrok dvoboja je bil prepir med obema. Nasprotnika sta se po dvoboju zopet sprijaznila.

Vila sezidana v 6 dneh. Te dni so dogradili v Londonu točno v 6 dneh krasno vilo z 11 stanovanji. Stavbeni material je znašal 250 ton.

V Donavo je skočil. V nedeljo je skočil v Donavo 24 letni jurist Viljem Walter z Dunaja, a je bil pravočasno rešen. Walter se krčevito brani povedati, kaj ga je privedlo do njegovega obupnega koraka.

Tifus na parniku. Kakor se poroča iz Reke, sta na danskem parniku »Minister Delbeck«, ki je dospel te dni v Reko, dva mornarja obola za tifusom. Odpeljali so ju takoj v bolnišnico.

Poštni voz oropan. Poštni voz, ki vozi iz Plzna proti Blisovi so neznani razbojnik v pondeljek popolnoma oropali. Voznik in pismonoša sta izjavila, da vsled velikega viharja nista mogla zapaziti napad na voz.

Železniška nesreča. V soboto popoldne se je zgodila v Galiciji velika železniška nesreča. Mešani vlak, ki odhaja ob pol štirih popoldne iz Tarnopola proti Zbarazu, je nedaleč od Tarnopola obtičal v snegu. Raditega je vlakovodja odšel v Tarnopol iskat pomožno lokomotivo. Vsled strašnega snežnega zameta vlakovodja ni zapazil na progi stoječega vlaka, nakar je pomožno lokomotivo z vso silo trčil v stoječi vlak. Kolikor je dosedaj znano, je bilo pri nesreči 6 oseb nevarno, 16 pa lahko ranjenih.

Vihar je vrgel v vodo. V Bogadnovki, predmestju Lvova, je divjal te dni strašen snežni

vihar, ki je vrgel dva delavca v vodo. Delavca sta v reki utonila. Njiju trupla so potegnili šele včeraj iz vode.

Gozd v ognju. Iz Reichenaua se poroča: V soboto okolo šeste ure zvečer se je na Harbergu, kjer leži vila barona Somaruga, nena doma vnel gozd. Promenadna pot, je bila v trenutku vsa v ognju. Ker je istočasno razsajal še hud vihar, je bila vsa okolica v velikanski nevarnosti. Prebivalci sosednjih vasi so trumoma bežali na prosto. Ogenj so ognjegasna društva po velikanskih trudih in naporih pogasili šele v pondeljek.

Gostilničarka oropana. Iz Prage poročajo: Ko je hotela gostilničarka Slehla oditi v svoje stanovanje v drugem nadstropju, sta jo na stopnjicah nenadoma napadla dva mladeniča, jo vrgel na tla in ji ukradla ves denar. Policiji se je posrečilo oba lopova aretirati še isto noč.

Iz ceste. Na veliko soboto je neki voz električne cestne železnice povozil nekega psa, ki je obležal na mestu mrtve. — Zvečer je policija aretirala v Hilšerjevi ulici več delavcev, ki so ragrali in stražnika, ki jih je opominjal, niso hoteli ubogati. — Na Dunajski cesti je več fantov napadlo brez vsakega povoda nekega hlapca. Hlapec je bil ranjen nad levim očesom. — Ponoči je bil na Bregu aretirani neki pijan vojak, ki je ozmerjal tam stoječega stražnika. Iz osrednje stražnice ga je nato odvedla v vojašnico vojaška patrulja.

Nevaren soprog. Pred štirimi leti je neki mladi delavec poročil neko tovarniško delavko, s katero je imel tri zakonske otroke. Kmalu potem se je mož, ki je bil v državni službi, udal pijači. Ker ni imel dovolj denarja, ga je ukradel ženi in zastavil tudi njeno obleko. Ko je izstopil iz državne službe, je odšel v Italijo, odkoder se je vrnil lansko leto. Žena, ki je mislila, da se je med tem poboljšal, ga je sprejela z odprtimi rokami. V kratkem je zopet zapustil domačo hišo. Ko se je vrnil, je bil še vedno isti pijanec. Ker se je ženi njegovo vedno pijančevanje vendar že zdelo preveč, ga je na velikočono soboto pošteno okregala. To je moža tako vjezilo, da je zgrabil za kuhinjski nož in ji ga nastavil na vrat. Le z največjim naporom se je ženi posrečilo pobegniti iz hiše. Na lice mesta došli stražnik je nato nasilnega moža aretiral, nakar ga je policija izročila deželnemu sodišču.

Sleparski dekli. 21letna dekla Marija Bogataj je služila pri neki uradniški soprogi, ki se sedaj nahaja v Opatiji. Ker je bila sama doma je vzela k sebi 20letno rojakinjo Frančiško Hafner iz Škofjeloke. Obe sta živeli zelo sijajno in veselo. Mleko, kruh in potice jima je poskrbel sosednji pek, za špecerijsko blago sta si izbrali neko trgovino v Gradišču, obleko pa sta dobili od nekega trgovca na Starem trgu. Seveda sta vse to blago jemali na račun gospodinje, ki je bila v Opatiji. Konečno je prišla vsa stvar na dan, nakar sta bili obe dekli aretirani. Pri hišni preiskavi je našla policija pri dekli Hafner več perila, katerega je ista ukradla svoji prejšnji gospodinj. Obe tatici ima sedaj v rokah okrajno sodišče.

Žejna sta bila. Policija je aretirala te dni dva znana pijanca, ki sta osumljena, da sta v Dolenčevih žganjarni v Wolfovi ulici ukradla steklenico brinovca in dve steklenici konjaka, kar pa seveda pijančka odločno tajita.

Društvo inženirjev v Ljubljani. V sredo dne 10. t. m. ob 8. uri zvečer predava v muzejski predavalnici (vhod iz Bleiweisove ceste) g. ing. Josip Pavlin o panamskem prekopu. Gostje dobro došli.

Za družbo sv. Cirila in Metoda: Pisarna odvjetnika g. dr. Trillerja iz kazenske zadeve C. proti K. 5 K; g. Oton Ploj, notar v Črnomlju, K 20 iz kazenske poravnave Čemašca Čadonč iz Zili. Gospa Vida Picekova, blagajničarka C. M. ženske podružnice v Ribnici, je poslala 14 K za velikonočne piruhe, nabrane pri odhodnici občasposlovanega g. A. Spendet, Gdč. Tončka Zelen je nabrala v Senožečah 5 K 26 v pri pridnem lasanju dveh Mayerje. G. Fran Zacherl, učitelj v Ljutomeru je poslal Družbi 25 K, katere je nabrala na gostiji g. Janka Dijaka z gdč. Tiliko Rajhovo na Moti nevestina sestra gdč. Ivanka na predlog g. Joška Rajha, Iskrena hvala!

Prostovoljno gasilno društvo v Ratečah na Gorenjskem priredi v nedeljo 14. aprila 1912 veselico v domu gasilcev. Med drugim se upripori tudi: Ne kliči vraga! Burko s petjem.

Spodboden od doktorja, se je vsedel na stol, Sokolov pa se je vsedel na posteljo, ne navadno začuden s tem nepričakovanim obiskom.

»Kako se imate, ali ste zdravi, gospod Kandov?« ga izprašuje Sokolov, misleč si, da dijak nečesa manjka. In pri tem pozorno ogleduje njegovo medlo, s prvim mahom obraščeno lice.

»Hvala Bogu, ne majka mi ničesar«, odvrne Kandov kratko, malone mehanično. Pri tem pa mu zažari pogled in žile na čelu mu zaigrajo, v dokaz, da ga je nek drugi vzrok — a to zelo važen — pripeljal semkaj.

»Veseli me videti, da ste popolnoma ozdraveli.«

»Da, ozdravil sem in počutim se dobro.«

»Torej se vrnete zopet v Rusijo?«

»Ne, odrekel sem se.«

»Popolnoma?«

»Enkrat za zmerom, ostanem tukaj«, spregovori Kandov z zamolklim glasom.

Doktor ga začudeno pogleda ter se nasmee. Kakor bi bil hotel reči: »A čemu, brate, ne bi šel? v šolo in k filozofom? Tu vse vre; nimaš kaj početi!«

Nastalo je kratko molčanje.

»Nemara želiš postati učitelj?« ga vpraša doktor s prezirljivim pomilovanjem.

Kandov nekoliko zarudi; namesto odgovora pa vpraša rezko:

»Gospod Sokolov, kedaj bo imel komitet sejo?«

To drzno vprašanje osupne zdravnika.

»Kakšen komitet?« vpraša, izgledajoč pri tem kakor človek, ki ničesar ne razumi.

Kandov še huje zarudi in reče s povdar-

„VEDA“.

dvomesečnik za znanost in kulturo, I. II., št. 2.

Vsebinska te številke je zelo raznovrstna in zanimiva. Vladimir Knaflič je napisal študijo k našemu narodnemu programu, v kateri razglablja gospodarsko in politično stran tega baš sedaj aktualnega problema v zanimivi luči. Dr. Ferdo pl. Šišič, zagrebški vseučiliški profesor in državni poslanec ogrsko-hrvaškega zbora, priobčuje v lepi hrvaščini jako zanimivo zgodovinsko in državnopravno monografijo »Rijeka i riječko pitanje«, v kateri raziskuje, je li Reka ogrska ali hrvaška last. Reka je poleg Trsta važen mejnik Jugoslovanstva ter se nam bo z novo belokranjsko železnico znatno približala. Zato še zlasti opozarjamo na to monografijo, ki podaja »ne samo potpuno sliku istoga pitanja, čega ne uradiše ni Rački ni Horvat, več delomice i novu na osnovu još neupotrebljene gradje«. Dr. Ivan Žrnavec piše »O eksaktnih podlagah svetovnega miru«. V tej razpravi opozarja pisatelj na nedostatke družbo vladajočega »prava sile«, na nesrečni vpliv papirnega in kreditnega sistema ter obrestovanja (problem, ki se vedno ponavlja od Tomaža Akvinca sem) ter podaja nekatere izsledke socialne energetike, ki kažejo jasno, kako deluje znanost za boljše ureditev človeške družbe in kako je vsaka socialna reforma navezana na znanstveno delo. Ferdinand Seidl nadaljuje svojo poljudno-znanstveno študijo »O mehaniki duševnega delovanja«, ki je na Goriškem vkljub svoji stvarnosti (ali morda ravno zaradi nje) dala povod besnemu, pa brezuspešnemu kulturnobojnemu nastopu klerikalne žurnalistike. Ta prirodoslovna razprava odpira laikom nove razglede v zvezo med našim živčevjem in sploh telesnim ustrojem, pa

mišljenjem, osebnimi, narodnostnimi, kulturnimi zmognostmi. Natančneje smo referirali o njej, ko izide konec (v 3. števil.) Dr. Karl Ozvald piše o namenu, organizaciji in obravnavah prvega vseslovenskega kongresa za ozdravljenje družbe, ki se je imel vršiti letos v Peterburgu (pa je sedaj preložen na prih. leto). Razpravni del konča z zanimivo in poučno debato o našem narodnem preporodu na kulturnem polju. Dr. Fran Kidrič in dr. Fran Ilesič zbirata tu gradivo k stavbi naše kulturne bodočnosti ter k kritično čistita drug drugemu. Debata se tiče tudi Matičnih publikacij in vsega pokreta za hrvaško-slovensko zajedništvo ter je zato kakor tudi zaradi prizadetih oseb vsega uvaževanja vredna.

Razpravnemu delu sledi bogata nit referatov v Pregledu. Za pravnike je aktualen dr. B. Vošnjaka referat o Kelsenovih »Hauptproblemen der Staatsrechtslehre«, rubrika »Narodnogospodarstvo« prinaša referate Vladimirja Knafliča o naši trgovski bilanci, zaščitni carini in slovenskem gospodarskem programu, ter notici o bolgarskem in italijanskem državnem budgetu, pa dr. Milka Brezigarja informativno študijo o diskontu. V rubriki »Socialna politika« referira Vladimir Knaflič o otroškem delu v Avstriji zlasti pri Slovencih, ter o relacijah otroškega dela, našega gospodarstva, kulture in rase. Rubrika prinaša tudi notice o socialnem zavarovanju v Avstriji, Franciji, Angliji in Švici. V rubriki »Zgodovina« referira ugledni zgodovinski znanstvenik in pisatelj dr. Fr. Kos o dr. I. Strahola knjigi »Statuti primorskih gradov i općina«, ki je važna za zgodovino naših in italijanskih mest na Jugu, Knaflič pa referira o Ante Begovi knjizici »Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju«. V prirodoslovni rubriki referira dr. K. Ozvald o eksperimen-

talni psihologiji v družbi praktičnega življenja ter referira o letošnjem kongresu za eksperimentalno psihologijo v Berlinu. Oddelek za kemijo prinaša B. Baeblerjevo strokovno oceno Valasove knjige o kemičnih poizkusih s priprostimi sredstvi, ter odgovor »Društva slov. profesorjev v Ljubljani« na dr. K. Hinterlechnerjevo kritiko dr. Herletove »Kemije« (glej »Veda«, II., št. 1.) Odgovor pobija kritikova izvajanja ter se obrača tudi proti njegovemu preostremu tonu. Zbirko končuje lep referat dr. J. Glonarija o slovenskem šolstvu. Referat prav ugodno ocenjuje Cankarjevih »Troje povesti« se pa hladno izreka o Pugljevih »Malih ljudeh«. Zlasti zanimiv je pa za vsakogar, kdor se zanima za lepoto slovenščine, oni del, ko razpravlja referent o slovenskem pravopisu, o zadevnih novih publikacijah Štreklja in Tomiška, ter o slovenskem slogu in jeziku, kjer polemizira s Prijateljem, Ilesičem in Bezjakom.

»Veda« e s to številko znova pokazala, da je mogoča pri nas znanstvena in kulturna revija, ki je — četudi izhaja le dvomesečno — vseskozi aktualna, zanimiva in upoštevanja vredna. Ne le, da jo priporočamo, želimo si tudi, da se ta revija v interesu poglobljenja slovenske kulture razširi med našim razumnimstvom, ki takega dela potrebuje. Narod, ki si hoče osvojiti bodočnost, mora dati svoji deci šolo, razumnstvu pa ohraniti njegovo duševno kontinuiteto z velikim svetom. — to nalogo izvršuje »Veda«. Zato je postala in bo ostala kulturn in napreden čitatelj prve vrste. (Cena »Vede« celoletno 8 K, dijakom (brez obrokov) 5 K, posamezne številke 1 K 70 h. Dopolni uredniške vsebine, publikacije v zame-ni ali oceno: Uredništvo »Vede« Gorica, Gosposka ulica 7. Naročnina reklamacije: Upravištvu »Vede« istotam).

Kinematograf »Ideal«. Sedanji vsopred prekaša vse dosedanje. Omeniti je dva krasna naravna posnetka v barvah, varijetno sliko dve velekomični sliki »Morice in Fric« in posebno popoldansko dramo »V globlji propada«. Tu se posebno vidi kake vrstolomne stvari se zahteva od igralcev za kinematograf. Pri večernih predstavah je še omeniti umetniško dramo »Klic po življenjski sreči« 1100 m dolg Nordiskfilm. — V petek specialni večer »Strah puščave« velikanska slika s levi. — V soboto največja senzacionalna detektivska zgodba »Zigomar II«, nadaljevanje prvega dela.

Najboljše slovensko pivo se toči v hotelu »Ilirija«.

PROSVETA.

P. Teply — kapelnik »Slovenske Filharmonije v Ljubljani. Zadnjič ste poročali da kapelnik g. Teply v pondeljek prvič nastopi v Ljubljani. Dovolite, da poročam malo zgodovine o njem tudi iz Trsta. Bil je priljubljena in popularna glasbena oseba tako med Italijani, Nemci, kakor Slovani v Trstu. Italijanski list »L'osservatore Triestino« piše k njegovemu odhodu sledeče: »V pondeljek (v februarju) zapusti naše mesto kapelnik P. Teply, zaslužni voditelj godbe 97. inf. reg., ki je kakor že znano, premeščen na Hrvaško. Sled, začrtana po umetniškem delovanju v desetih letih njegovega bivanja v Trstu, je v muzikaličnem svetu dežele tako globoka, da bo odhod tega izvrstnega glasbenika vzbudil gotovo obžalovanje v najširših krogih. Gosp. P. Teply je rojen v Pragi leta 1871. in je tam absolviriral praški konservatorij leta 1888, zajedno z dr. Leharjem, ki je bil vojaški kapelnik v Trstu in je napravil pozneje tako čudovito kariero komponista. Teply je bil potem učitelj glasbene šole v Kromerizu, odslužil je tri vojaška leta pri godbi 93. polka v Olomucu in potem je bil prvi violinist v raznih orkestrih in sicer v Karl. varih, Wemarju na Švedskem v Rigi in naposled v Pragi na tamošnjem dež. nemškem gledališču. Tu je imel kot violinist priložnost igrati pod vodstvom slavnih kapelnikov kot so: F. Wengartner, R. Strauss, F. Mottl, G. Mahler, E. Colonne. V tej dobi je obiskoval tudi šolo prof. Sevcika v Pragi. Iz Prage je prišel leta 1899, kot kapelnik k godbi 90. polka v Jaroslav v Galiciji. L. 1902. je bil poklican v Trst, da vodi godbo 97. polka. V tem času je razvijal tukaj gosp. Teply intenzivno delovanje na muzikaličnem polju in je dal tudi javnim koncertom te godbe umetniški značaj. Pokazal je fin okus in plemenit kult vsake dragocene novosti, kar je prineslo pozornost in občudovanje vsega meščanstva.

Najbolj pa ostanejo v spominu njegovi simfonični koncerti, v katerih je znal ne glede na vse mogoče težave povzdigniti svoj orkester na višek izvajanja. Izvajal je: Wagnerja, Beethovna, Mozarta, Dvořaka, Smetana, raznih ruskih in italijanskih mojstrov.

Ne glede na kako zaposlenost, ni bilo imenitnejšega koncerta, pri katerem bi ne bil g. Teply navzoč. Sedaj zapusti vojaško godbo in prevzame mesto kapelnika Slovenske filharmonije v Ljubljani.

Izvrstnemu umetniku, ki nam je preskrbel toliko ur umetniške naslade in ki žrtvuje vse glasbeni umetnosti, želimo tudi na novem polju — najboljših uspehov.

Tako pišejo Italijani o Teplyju.

Koncert pevske župe za Ljubljano in okoličje se začne s prekrasno K. N. Webrovo (1786 do 1826) uverturo Oberon. Oberon je Webrovo največje in najlepše delo. Uverturo začne lovski rog z nežnim klicom, Oberon kliče viline služabnike, že v naslednem taktu odgovarjajo klic gostači v p. Lovski rog ponavlja klic, vijoline in rogovi se združijo in izpeljejo tema do konca. Za tem sledi fanfaravrogovi in trobentah, odgovarjajo vijoline z malimi figurami, Vijoline preidejo polagoma v sladko melodijo, katero prevzamejo čeli in po kratkem naraščanju v cellem orkestru se počasni odstavek konča v ff. V sledečem Allegro con fuoco odstavku se slika rajanje duhov. Živahne figure izpeljujejo vijoline vedno iz p v f, polagoma vstopajo drugi instrumenti, dokler ne zadoni orkester v polni svoji moči. Rajanje je na vrhuncu, klic Oberona se zopet zasliši, rajanje se prekine, gosli in pi-hala klicu v pp odgovore. Po kratkem prehodu goslačev povzamejo klarineti prekrasno melodijo, katera pozneje v vijoline preide in se razple-te v veselo in gibko melodijo. Ta odstavek slika razposajenost duhov. Polagoma preneha ra-janje, zaslišijo se trdi akordi v pp. Vijoline prev-zamejo zopet vodilno vlogo in v živahnih figu-rah preidejo v ff na kar cel orkester v f vstopi. Za tem sledi nov tema v f ali mahoma preide v pp in se dvakrat ponavlja. Isti tema razpreda-jo goslači v gibčnih figurah dokler se vsi v ff ne združijo. Po kratkem dim. zazveni prejšnja melodija dvoglasno v oboah, krase jo ostali le-seni instrumenti; Prevzamejo jo vijoline v ff in po kratkem stopnjevanju sledi zopet prvi od-stavek Allegro con fuoco. Zaslišijo se zopet ve-sele melodije v ff celega orkestra. Goslači prev-zamejo vodilno vlogo in po kratkih ostrih a-kordih se uvertura v ff konča.

Panamski prekop.

President Taft je izjavil, da bo panamski prekop odprt že 1. julija 1915. Po sedanjih delih se da soditi, da bo prva ladja preplavala kanal že 1. julija 1913. Ta vest je vzbudila v vsej Ameriki veliko senzacijo. Stavbena komi-sija izdaja poseben časopis »Canal Record«, v katerem se popisuje, kako delo napreduje. Prekop je sedaj podoben pravemu mravljišču na katerem dela na tisoče delavcev z najmo-dernjšimi tehničnimi pripravami. Od Colone do Paname je 81 km. To je dolžina prekopa. Na celi črti je sedaj delo v polnem teku. Zna-no je, koliko let so trajale priprave, koliko različnih načrtov je bilo in kako težko je bilo rešiti vprašanje stroškov. Delo se je začelo 4. maja 1904. Proračun je znašal 375 miljo-nov dolarjev. Toda ta svota ne bo zadostova-la, cel prekop bo stal nad 2 milijardi fran-

kov. Ladja bo potrebovala skozi prekop 10 do 12 ur. V enem dnevu bo torej prišel par-nik iz Atlantiškega oceana v Tiho morje. Pot okoli sveta bo skrajšana z nekaj dni. Od Ham-burga skozi Magelansovo ožino v San Fran-cisco je razdalje 14.075 milj, skozi panamski prekop pa bo merila le 8402 milj. Svetovna pot dobi s tem novo smer. Zapadna ameriška obal se približa Evropi. Paroplovne družbe se že pripravljajo, da okupirajo novo morsko pot Angleži, Nemci, Amerikanci bodo tekmovali da obvladajo glavne točke. Svetovna trgov-ska politika — pravi Albert Ballin, ravnatelj Hamburg-Amerika Linie — bo doživela s tem velike izpremembe. Medmorski promet se zvi-ša in poceni. Dežele ob prekopu in one, ki bo-do z njim v zvezi se bodo oživile. — Danes delajo na prekopu, vse rase. Evropejci, Zamo-rci, Kitajci, Japonci. Med njimi je tudi mala slo-venska kolonija okolo 300 ljudi, k delajo pri tem svetovnem delu. Danes predava inž. Jo-sip Pavlin o panamskem prekopu. Inž. Pavlin se je ravnokar vrnil iz Amerike, kjer je pro-čeval moderno tehniko. Ogledal je tudi delo pri panamskem prekopu. Opozarjamo na pre-davanje, ki bo pojasnilo tehnično stran velike-ga svetovnega dela.

Najnovejše vesti, telefonska poročila.

»DAN« NA HRVAŠKEM ZAPLJENJEN. PRO-TI PISAČIČU IZDAN ARETACIJSKI NALOG.

Zagreb, 9. aprila. Ponedeljkovo številko »Dneva«, ki je v nji priobčil pl. Pisačić svoje odprto pismo na kraljevskega komisarja Cu-vaaja, je pustila vlada zapleniti. Na zagrebški pošti je bilo zaplenjeno večje število izvodov, med njimi tudi oni, naslovljeni na kraljevskega komisarja Cuvaja in na vse hrvaške politike. Vsled vsebine odprtega pisma je kraljevski ko-misarjat izdal proti pl. Pisačiću aretacijski nalog, kakor hitro se prikaže na ozemlju troje-dine kraljevine.

Radi pretrgane telefonske zveze so izo-stale najnovejša poročila.

Odgovorni urednik Radivoj Korene.
Last in tisk »Učiteljske tiskarne«.

Širite, kupujte in naročajte »Dan«! Prijavljajte nove naročnike!

Oblastveno koncesionirana
posredovalnica
za mestno zastavljalnico.

Posreduje za vsa v zastavljalno stroko spadajoče posle. — Pojasnila brezplačno.

FRAN BERGANT
Kolodvorska ulica šte. 6.

Del. glavnica: **Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.** Rez.fond nad K 8.000.000. K 800.000.
Stritarjeva ulica šte. 2, (lastna hiša)

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih

4 1/2 %

— 280 —

Stopil je proti vratom in se globoko na-klonil:

— Z bogom madame, je pozdravil na kratko; prisegam vam, da storim, kar sem rekel. Vzravnal se je in se opotekel.

Kaj se je bilo zgodilo?
Nič, in vendar!
En gib, in storjeno je bilo!

Samo en gib: in iz kraljice se je stvorila ženska...
En gib: Izabela je bila odpela plašč... In Izabela ni imela drugega na sebi!
Z vročim glasom, izsušenih pekočih ustnic in trgajoč šop rdečih rož, katerih ostro trnje se je zadiralo v njene prste, da so se prikazovale temne kaplje krvi je zasopla:

— Vojvoda! Ne vprašate, zakaj sem izbrala ravno vas za kralja nad Francijo in nad seboj!

Vojvoda je kleknil na kolena. V glavi se mu je zavrtelo in blodeče je iztegnil roke proti kraljici:

— Nebesa, je zahropel. Ali je mogoče, da me ljubite?
Razprostrla je roke, podžgane morebiti od lastnega poželenja, iskajoča morebiti v nasladi z njim, ki ga je pošiljala morilcu pod baldalo neznano razkošje.

Vrtinec strasti je zaplesal po vojvodovih žilah. Iztegnil je roke in prižel alabastrovo telo z vso silo k sebi...

Opojno dehteča soba se je napolnila s kratkimi, hropečimi potrkavanji.

Minute so potekavale, ure morebiti... ure smrtnega poslavljanja.

Najhitrejši

ŠPİRIT

iz žita oddaja na debelo od 60 litrov napre po nizki tovarniški ceni veležanjarna 250

M. ROSNER Co.

v Ljubljani, poleg pivovarne »UNION«.

Pozor!

Naznanjam cenj. damam tu in na deželi, da prodajam do 8. maja vse blago nahajajoče se v moji trgovini in sicer:

slamnike, otročje kapice, športne kape in vse potrebščine za modistke

zaradi preselitve po globoko znižani ceni.

Opozarjam cenj. dame, da bom moj salon znatno povečala ter se bode isti od 8. maja dalje nahajal na Starem trgu.

Minka Horvat.

Umetni in trgovski vrtnar
J. WIDER, v Ljubljani.

Trgovina cvetlic:

Šelenburgova ulica šte. 3.

Vrtnarija:

Cesta na Rožnik šte. 25.

Točna postrežba in takojšnja izvršitev vsa-kovrstnega vezanja cvetlic. 50

Priznano **slovensko pivo** iz delniške pivovarne Laški trg

se toči v hotelu »ILIRIJA«.

Kavarna je vsako noč do jutra odprta.

Največja zaloga ur, zlatnine in srebrnine

H. SUTTNER

Ljubljana, Mestni trg št. 25.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

Tovarniška znamka

„IKO“

Cenik zastonj in poštne prosto.

Viktorija Sterniša

Ljubljana, Jurčičev trg št. 3.

Največja zaloga moških, dam-skih, otročjih in pristnih gor-skih čevljev. Elegantna in jako skrbna izvršitev po vseh cenah.

Najpriležnejši čevlji sedanjosti.

Največja in najbogatejša tovarniška zaloga precizijskih ur, zlatnine, srebrnine in briljantov.

Lastna tovarna ur v Švici.

Konkurenčne ure K 3-50, K 4—, K 5—.

Fr. Čuden, Ljubljana

urar, trgovec in posestnik; delničar družbe »Union-Herlogère«. 258

Redka prilika

za nakup velikega zemljišča z gostilno.

Dne 18. aprila ob 9. uri dopoldne bo na sodni dražbi prodano na Bledu (Zagorice hiš. št. 2 in 42) zemljišče vlož. št. 137 kat. obč. Želeče in sicer na licu mesta. — Zemljišče je sodnijsko cenjeno na 88 tisoč kron, vadij znaša 8000 kron. Hiša ima prostore za gostilno, več sob za tujce, 2 verandi. Nadalje je del tega zemljišča še mesnica, kegljišče in gospodarsko poslopje s stanovanjem. Posestvo ima srenjske pravice, 16 njiv, 5 travnikov, 1 pašnik in 3 gozde. Gostilno obiskujejo kmečki, delavski in obrtniški sloji, tedaj letoletni promet.

Brez razprodaje 75% ceneje.

Namesto da veliko anonciram sem se odločil radi draginje otvoriti separaten oddelek v souterrainu z oblekami za gospode in dame od zadnje sezije z 75% nižano ceno. Pošiljam na izbiro tudi na deželo.

Ogromna zaloga svežih najnovejših oblek in površnikov za gospode in dečke, ter konfekcije za dame in deklice po nižanih cenah.

„Angleško skladišče oblek“, O. Bernatovič,
Ljubljana, Mestni trg šte. 5.

UČITELJSKA TISKARNA

Telefon šte. 118.

v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 8.

Telefon šte. 118.

Jan Legova knjižnica: Rape: Dane. Cena 1 K.
Slapšak: Turki pri Sv. Tihnu, ilustrovana knjiga. Cena 1.20 K.

M. Gregorič: Otroški oder, gled. igre za mladino. 1.50 K.

Štupar: O prvinah in spojinah, ilustrov. Cena 1.50 K.

Brunet: Telovadba. Cena 4 K.

Mešiček: Beleške iz fizike in kemije. Cena 40 vin.

Marolt: Zgodovinske učne slike. Cena 2 K.

Vizitke

Engelbert Gangl: **Beli rojaki.**
Cena vezani knjigi K 3—, broširani K 2.60.

Kuverte s firmo

Kaj izide zopet

?

Trgovske račune

Knjižnica Učiteljskega konvikta: Julčka Mišjakovega zbrani spisi I, II. in III. zvezek. Cena à 1.50 K. — Rape: Mladini. Cena 1.50 K. — Gangl: Zbrani spisi. I. zvezek. Cena 1.50 K.

Adamič: Slava Cesarju! Spevoigra za mladino. Cena 3 K. — Besedilo k Adamičevi spevoigri. Cena 10 vin.

Žirovnikove narodne pesmi. I. in II. zvezek. Cena à 20 vin.

Bretl: Kako si ohranimo zobe. Cena 20 vin.

Vse predpisane in potrebne šolske tiskovine.

Razni napisi na lepenkah za šole.

Novo! Popravljalna znamenja na tabelah.

Tabela o pravilnem mešanju umetnih gnojil.

Vse tiskovine za knjižnice.

Uradne tiskovine za županstva.

Vse najnovejše tiskovine za obrtno - nadaljevalne šole.

Stereotipija

Litografija

Muzikalije

Založba knjig

V „Učiteljski tiskarni“ se tiskajo: Slovenski Branik, Dan, Učiteljski Tovariš, Slovenski Ilustrovani Tednik, Rudar, Domače ognjišče, Zvonček, Popotnik, Naša Bodočnost, Gasilec, Zarja, Tobačni delavec.

— 278 —

— Kralj uvaža v tem času je nadaljevala Izabela, o nasvetih, ki sem mu jih dala. Ako jih zavrže, se ničesar ne izpremeni na Francoskem dvoru. Ako se pa zgodi nasprotno in uveljavi moje nasvete, pošlje skoro po vas...

— Kam, madame? K meni na dom? je vprašal vojvoda, ki je postal nenadoma pozoren.

— Ne. Sam pošlje sela. On sicer ne ve, da ste tu, pa Redon je obveščen in to zadoštuje. Ako vas bo kralj potreboval, pride Redon po vas.

— Morem li vedeti, je vprašal vojvoda, kak je bil razgovor med mojim bratom in med vami?

— Vojvoda, je odgovarjala Izabela počasi, poslala sem po vas, da vam povem: kralj je utrujen, bolan in prisiljen priznati se za nezmožnega vladati. Da, odstopiti, za dve, tri leta morebiti, dokler popolnoma ne ozdravi. Oziroma, za vedno...

— Umakniti se? je zašepetal vojvoda; ali kam?

— Hm, kralj je človek in človeku je dobro v bližini Boga: samostan celestincev bo storil dobro svojo nalogo...

— Ali vendar je treba kralja, je nadaljevala in pozorno motrila vojvoda, ki je poslušal z vedno večjim izrazom začudenja. Treba je, da nekdo pobere krono, ki jo je odložil Karl na tako čuden način. Vojvoda, rekla sem, da bi bili vi tisti... oh, ne razburajte se, ne čudite se. Vem, mislili ste, da sem vaša nasprotnica, ali bili ste v zmoti. Francija more ra-

— 279 —

čunati le na vas in na vašo razumnost in kdo drugi, bi se tudi topleje zavzel za vdovo kralja, kakor njegov brat?

Ludvik je poslušal, zmešan od čudno zvenečih besed.

— In vi ste prigovarjali mojemu bratu... je zajecjal.

— Jaz, vojvoda.

— Velikodušnost! O madame! je vzkliknil vojvoda in vstal. Kraljica ste in kraljica ostanete. Prvo moje delo bo, da vas proglasim za vladarico...

Čuden šum od zunaj mu je prekinil besedo. Postal je pogledal kraljico. Videl je, da je zrla nanj z mračnim usodepolnim pogledom in grozna slutnja ga je obšla. Stisnil je zobe in poslušal...

Šum je potihnil.

Vojvoda se je ozrl okoli sebe, poln nezaupanja.

— Madame, je govoril naglo, vsaka beseda hvaležnosti bi bila sedaj odveč... le moja dejanja vam bodo pričala o zahvali, ko pride moj čas.

— Oh, se je prestrašila Izabela togotna in obupana, uide mi!

In Bois Redona ni bilo!... Zaseda še ni bila pripravljena... Človek, ki je Burgundec računal nanj, je odrekel?

Kraljica je besnela

— Dovolite madam, je rekel vojvoda, da se odstranim. Bolj prilično bo, ako me pošče vaš kapitan v moji palači. Pokoncu bom celo noč in čakal bom poziva...

Ker se pride dandanes pri hudi konkurenci do denarja le potom

dobre reklame

svetujemo vsem, ki hočejo kaj kupiti ali prodati, ali ki iščejo službe, da naj inserirajo v izbornem in zelo razširjenem slovenskem ne-
odvisnem dnevniku

„DAN“

ker ima to inseriranje gotov uspeh.

Oglase za „DAN“ sprejema po najnižjih cenah „Prva anončna pisarna“ v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 8, katera daje radevolje tudi vse za to potrebne informacije.